

Универзитет у Београду

Филозофски факултет

Одељење за историју

Дипломски рад

Гвелфи и гибелини у Фиренци до почетка 14. века

Ментор:

Проф. др. Небојша Порчић

Кандидат:

Миломирка Ђорђевић ИС16/221

Београд, септембар 2019.

Садржај:

Увод.....	3
1. Почетак.....	4
1.1. Порекло.....	4
1.2. <i>Cossa fatta capo ha</i>	5
1.3. Породице.....	6
2. Сукоби.....	7
2.1. Наследници Фридриха Барбаросе.....	7
2.2. Године победе.....	9
2.3. Долазак Карла Анжујског.....	12
2.4. Покушаји мира.....	14
3. Унутрашња управа.....	16
3.1. Уређење.....	16
3.2. Одредбе правде.....	20
4. Бели и црни.....	23
4.1. Пистоиа.....	23
4.2. Шарл од Валоа.....	25
4.3. Хенри Луксембуршки и Краљ Роберт.....	27
Закључак.....	30
Прилог.....	31
Извори и Литература.....	32

Увод

Прилике у Италији у средњем веку тј. у његовом позном добу су пред избијање сукоба између гвелфа и гибелина, две фракције добро познате великој већини италијанских градова, биле такве да су спољашњи фактори и те како могли утицати на прилике између градова и у самом граду. Како се Италија нашла разједињена између више градова стално супротстављених међу собом, они су морали тражити ослонац и заштиту од јачих у том моменту, или од папе или од нарастајуће моћи немачких царева који су се итекако трудили да свој утицај прошире и на Апенинско полуострво, да би за време цара Фридриха Барбаросе, Тоскана, поред Ломбардије, постала и његов главни извор прихода.¹

Међутим иако се та подела огледала између самих градова њом је била захваћена и подела унутар градова с тим што би превласт над градом и његовим унутрашњим уређењем, како ће се временом показати, преузела водећа струја, било гвелфи или гибелини. Што се саме Фиренце тиче она је временом преузела улогу водећег града у Тоскани и у њеној управи ће долазити до више смена једних и других да би се на крају 13. века сукоб прелио на гвелфе и поделио их у два нова супротстављена табора, црне и беле, док ће се гибелини прикључити белима.

Иако је основна разлика између гвелфа и гибелина лежала у њиховој привржености било папи било немачком цару сам Фридрих Први Барбароса је у почетку имао добре односе са римским папом који га је и крунисао да би се касније како Вилари наводи окренуо узурпацији црквиних права и остао у опозицији према папи и цркви.² Оно што је карактеристично за Фридриха Барбаросу у односу на његове претходнике јесте то да он сада порекло царске власти тражи још из времена Августа, дакле пре почетака хришћанства а ову теорију бране правници уместо теолога. Тако се први пут у борби цара с папом оцртава супротност између духовне и световне власти.³ Његови наследници ће се сви наћи у сукобу са црквом и гвелфима а на страни гибелина, премда је и ту важно

¹ С. Пеинтер, *Историја средњег века*, Бања Лука 1997, 323.

² *Villani's Chronicle*, edit. by Philip H. Wicksteed, London 1906, <https://archive.org/details/villanischronicle00villuoft/page/n10> (конс. 3. септембра 2019.)

³ Н. Pirenne, *Povijest Evrope*, Zagreb 1956, 197-198.

нагласити да су се неки од цареви попут Отона IV и Фридриха II одрицали неких права у корист цркве да би извојевали царску круну а онда се од гвелфа преокренули у гибелине.⁴ Једини од владара који ће подржавати гвелфе били су француски које су папе доводиле као опоненте царева.

1. Почетак

1.1. Порекло

Порекло имена гвелфа и гибелина се што не треба да изненађује везује за борбу немачких владајућих кућа, великих барона, која је толико дуго трајала и била толико јака да се пренела и на Италију, где се одржала у нешто другачијој форми борбе између царева и папа. Поред тога што је наставио борбу која се водила између папе и царева, сада јер је Фридрих преузео себи право да поставља епископе по свом нахођењу, водио је и борбу са неким немачким кнежевима. Најозбиљнију претњу му је представљао Хенрих Лав, баварски војвода, највећи немачки кнез који је одбијао да му пружи помоћ приликом његових похода на Италију, у којој је једно време имао подршку ујака Велфа Шестог, господара Тоскане и Сполета, да би се он на крају окренуо папској странци чиме су погоршани односи између кућа Велфа и Хоенштауфена.⁵ Када се Фридрих вратио из Италије 1178. године обрачунао се са Хенрихом Лавом одузимајући му део територије. Присталице цара називани су гибелини по речи Вајблинген, другом имену породице Хоенштауфен а противници цара велфи, у Италији гвелфи, по владарској кући Велфа. Ипак ова борба се наставила и касније поготово око борбе за престо, на које је претендовао и син Хенриха Лава.⁶

⁴ Исто, 205.

⁵ С. Пеинтер, *нав. дело*, 321-322.

⁶ А.Д. Удаљцов, Е.А. Космински, О.Љ. Вајнштајн, *Историја средњег века I*, Београд 1950, 223.

1.2. *Cossa fatta capo ha*

Почеци сукоба између гвелфа и гибелина у Фиренци лежали су како то обично бива у једној легенди која каже да се представник једне од истакнутих фирентинских фамилија а ради се о Бонделмонте деи Бонделмонтију заљубио у девојку из друге куће и обећао јој брак у односу на ону која му је већ обећана раније и тиме починио увреду кући чијој је девојци првој обећао брак а радило се о кући Амадеи. Тако да су фамилије које су биле у сродству и добрим везама са увређеном породицом на већању одлучиле да се дела а не само расправља и то на основу сентенце Мосца Ламбертија који је рекао *Cosa fatta capo ha*, што је водило ка освети. Представници фамилије Амадеи ће са својим сродницима извршити убиство Бонделмонтија 1215. године и тиме отворити поделу међу истакнутим породицама Фиренце и осталим становницима града на две партије: гвелфа оних коју су подржавали Бонделмонтија и његову фамилију и партију гибелина оних који су били противници Бонделмонтија.⁷ Вилари цитирајући Виланија напомиње да је ово време настанка имена гвелфи и гибелина сматрајући да га многи повезују са годином крунисања Фридриха Другог за немачког краља. Док је сукоб између две партије од којих је једна подржавала цара а друга папу постојао и раније што је и нормално с обзиром да сукоб папе и царева датира још од раније.⁸

⁷ Villani's Chronicle.

⁸ P. Villari, *The two first Centuries of Florentine History*, London 1908, 175.

1.3. Породице

Истакнуте породице које су се нашле на страни гвелфа биле су: Bondelmonti, који су били вође партије, Nerli, Giacoppi звани Rossi, Frescobaldi, Bardi, Mozzi, Pulci, Gherardini, Foraboschi, Bagnesi, Guidalotti, Sacchetti, Manieri, Quona, њихови пријатељи од Volognano, Lucardesi, Chiaramontesi, Compiobbesi, Cavalcanti, Giandonati, Gianfigliuzzi, Scali, Gualterotti, Importuni, Bostichi, Tornaquinci, Vecchietti, Tosinchi, Arrigucci, Agli, Sizii, Adimari, Visdomini, Donati, Pazzi, della Bella, Ardinghi, Tedaldi звани della vitella, такође Cerchi који су почели да се уздижу од трговаца.

Породице које су припадале гибелинима биле су: Uberti, који су били вође партије, Gangalandi, Obriachi, Mannelli, Fifanti, Infangati, Amadei и њихови од Volognano, Malespini, Scolari, Guidi, Galli, Capiardi, Lamberti, Soldanieri, Cipriani, Toschi, Amieri, Palermini, Migliorelli, Pigli, Barucci, Cattani од Castiglione и од Cersino, Agolanti, Brunelleschi, Caponsacchi, Lisei, Abati, Tedaldini, Giuochi и Galigari.⁹

Вилари наводи да су старије куће углавном припадале гибелинима а скоројевићи, обогачени у банкарским и трговачким пословима, гвелфима који у овом периоду почињу да се богате и тиме стичу већу моћ која им је омогућавала веће ангажовање у борби са гибелинима. Као и многе друге породице које су подржавале једну или другу страну. Такође поменуте породице су повремено мењале стране попут гибелинских породица из дистрикта San Piero Scheraggio који ће сви због лоших односа са фамилијом гибелина Уберти прећи на страну гвелфа.¹⁰ Из чега се намеће закључак да је припадност једној или другој страни зависила и од других фактора, у овом случају међусобних односа.

⁹ *Villani's Chronicle.*

¹⁰ *Исто.*

2. Сукоби

Оно што је најкарактеристичније за односе гвелфа и гибелина у Фиренци били су њихови многобројни сукоби који су почели оног момента када је црква иступила из спиритуалног домена и зашла у подручје империума.¹¹ У овим сукобима су поменуте странке Фиренце ступале у савез са гвелфима и гибелинима других градова. У Фиренци ће то довести до смена власти и промена у унутрашњој управи. Та је борба подрила моћ магната.¹²

2.1. Наследници Фридриха Барбаросе

Поред тога што су у немачкој противници цара називали велфима у Италији су то били гвелфи, као присталице папа тј. највећих непријатеља царева. где је доласком Иноћентија Трећег за папу скоро потпуно ликвидиран утицај цара и то тако што се вешто користио сукобима у Немачкој, где је подржавао велфе насупрот хоенштауфоваца доведши Отона IV на престо, у замену за неке од поседа немачких феудалаца. Када је и Отон почео да води политику супротно интересима папе овај је престо уступио Фридриху II, унуку Фридриха Барбаросе који се потпуно окренуо управи у Италији тако да је неминовно и он морао доћи у сукоб са папом и гвелфима.¹³

Фиренца је ову борбу започела као гвелфски град, међутим долазак Фридриха Другог је охрабривао гибелине, који су се појављивали и као помоћ гибелинима других градова што наводи на чињеницу да је цар рачунао на велику помоћ гибелинских избеглица из Фиренце. Тамо су 1240. године именована три грађанина да скупљају добра за царску војску што зачуђава када се има у виду да су већину народа чинили искрени гвелфи.¹⁴

¹¹ D. Aligijeri, *Monarhija*, Београд 2004, 7.

¹² А.Д. Удаљцов, Е.А. Космински, О.Љ. Вајнштајн, *нав. дело*, 304.

¹³ *Исто*, 225.

¹⁴ P. Villari, *нав. дело*, 180.

Када су многи гибелини пришли патаренима имаће још један разлог за сукобе са папом да би их фриар Пјетро из Вероне истерао из Фиренце после уличних сукоба у граду 1245.године.¹⁵ 1246. године Фридрих Други је свог сина Фридриха из Антиохије именовао за генерлног викара Тоскане и послао је викаре да попуне место подесте у Фиренци. Ово је изазвало незадовољство гвелфа који су желели да њихова партија поврати управу над градом.¹⁶

Један од првих значајнијих сукоба одиграо се 1248. године и довешће до протеривања гвелфа из града и успостављање власти гибелина. Наиме када је Фридрих Други дошао у сукоб са папом јер га је овај лишио царске круне решио је да унушти све следбенике папе у Тоскани и Ломбардији.

Затворио је гвелфске таоце у Саминиату који ће тамо завршити као просјаци. Иако су се гвелфи и гибелини повремено сукобљавали што због приватних разлога до којих би долазило међу њиховим фамилијама, народ и комонвелт су остајали уједињени за добробит републике. Фридрих је сада решио да протера гвелфе из Фиренце и из тих разлога послао је писмо и амбасадоре вођи гибелина, фамилији Уберти, са тим предлогом и помоћи у виду коњице. Тиме је започео грађански рат у Фиренци у коме ће гибелини заузимати један по један сесто.¹⁷ Победу ће извојевати захваљујући помоћи коју ће им цар Фридрих Други послати а то је 1600 коњаника предвођених његовим сином Фридрихом за коју када су чули да долази, гибелини су се борили са још већим ентузијазмом док гвелфи у овом сукобу нису имали савезнике, осим народа Фиренце који је скоро цео био на њиховој страни. Моћ цара је у том тренутку такође у целој Италији била јача од папе који се тада налазио у Лиону. Гибелини су уништили слободне институције и истерали противнике. Сада су гибелини потпомогнути од стране војводе Ђордано Ланчије са његових осам хиљада Немаца, без чије помоћи не би могли да управљају градом у царско име, били апсолутни господари Фиренце. Док је функција подесте прешла из судске у политичку и војну.¹⁸

¹⁵ Исто, 187.

¹⁶ Исто, 181.

¹⁷ Фиренца је била подељена на шест дистрикта (sesto).

¹⁸ P. Villari, *нав. дело*, 183.

Гвелфи су напустили одбрану и град док се њихово племство повукло у околне тврђаве и називало се лигом и одатле се сукобљавали са градом и околином. Остали пополани су се повукли на околне фарме и код пријатеља.¹⁹

Гибелини коју су постали владари променили су управу у граду и уништили тридесет шест гвелфских имања.

Папа Иноћентије Четврти је још пре смрти цара Фридриха проценио да је моменат да подигне све гвелфске градове против њега да би после његове смрти у исто време када и подест Фиренце умире, 1250. године, гибелински градови остали без царске заштите, како је престо неко време остало упражњено па су се њихове вође саме са свом расположивом снагом бориле да задрже своја феудална права против малих комуна.²⁰ Потом је народ Фиренце вратио гвелфске избеглице који склапају мир са гибелинима док ће ови ипак у време рата са Пистоиом да напусте Фиренцу не желећи да учествују у рату против града који је већински гибелински и сматрајући да не деле подједнако управу над градом са гвелфима. Тада гвелфи мењају заставу у бело поље са црвеним љиљаном.²¹

2.2. Године победе

Наредних десет година се назива *годинама победе* јер су започели спољашњи ратови.²² Тада је цела Тоскана била подељена на две партије. Нису се сви градови окретали савезу са гибелинима само зато што су подржавали цареве већ су постојали и други разлози. Пиза јер је у фиренци видела супарника у њеним трговачким пословима па ступа у Савез са Сијеном, Пистоиом и фирентинским гибелинима док је Фиренца ступила у савез са Луком, Сан Миниатом ал Тедеском, где у том моменту није био царски викар, Орвиетом

¹⁹ *Villani's Chronicle.*

²⁰ P. Villari, *нав. дело*, 186-194.

²¹ *Villani's Chronicle.*

²² P. Villari, *нав. дело*, 196.

и Ђеновом. Резултати ратовања ће бити следећи: након победе над Пистоиом и њеном предајом склопиће мир 1254. године под условима да Пистоиа напусти гибелинску лигу и у потпуности буде на услузи Фиренци. Након тога примораће и Сијену на предају као и Погабонси. У Волтери фирентинци ће преуредити владу и трансформисати је у гвелфску. Напуштена од својих савезника и Пиза се предала под следећим условима по којима су фирентинци имали право проласка кроз њену територију са својим трговцима, ослобођени свих такси док је Пиза морала да прихвати Фирентинске мере као и новац у одређеном обиму. Препустила је Фиренци неке територије и дала 150 таоца да би се осигурале одредбе мира.²³ Фиренца је из страха од Манфредовог²⁴ доласка који је заступао инетресе гибелина склопила савез 1255. године са Сијеном. Исте године склапа савез и са Арецом где је натерала његовог капетана да опозове прогнане гибелине па чак и сама допустила неким гибелинима да се врате у Фиренцу.²⁵

1258. године породица Уберти је на Манфредов утицај са осталим гибелинима у Фиренци решила да сломи пополо Фиренце али је њихова завера откривена и после признавања у парламенту из Фиренце су први пут изгнане породице гибелина на челу са породицом Уберти. Чак имамо пример једног обезглављеног опата јер се сумњало да је са гибелинским избеглицама спремао заверу на шта је папа реаговао тако што је екскомуницирао комонвелт и грађане Фиренце.²⁶

Фирентинске избеглице било гвелфи или гибелини налазиле су своја уточишта у оближњим градовима у зависности од њихове првржености да ли гибелинима или гвелфима.

Тако ће се у овом моменту гибелини махом обрести у Сијени која их је подржавала и која склопила савез са Манфредом погазећи претходни мир са Фиренцом. У Сијени гибелини бирају за свог вођу Фаринату де ли Убертиа. Одатле ће послати амбасадоре краљу Манфреду у Апулију са захтевом за појачање. Краљ им је обећао помоћ сто немачких коњаника што је обесхрабрило гибелине који су очекивали знатно више. Саветом мудрог

²³ Исто, 200.

²⁴ Краљ Манфред је владао Сицилијом од 1258. до своје смрти у бици код Беневента. Био је син цара Фридриха Другог.

²⁵ P. Villari, *нав. дело*, 202.

²⁶ Villani's Chronicle.

витеза помоћ је ипак прихваћена са одлуком да се поставе на такво незгодно место да би натерали краља Манфреда да им пошаље више помоћи од неопходне.²⁷

Када су становници Сијене са Фирентинским избеглицама схватили да би уз већу помоћ успели да добију рат против гвелфа, решили су да уз новац придобију краља Мнафреда да им пошаље још коњаника. Набавили су новац од трговачке компаније породице Салимбени, уз залог, за који су издејствовали још осам стотина немачких коњаника. Оснажена Сијена је тада могла да тражи помоћ од Пизе и осталих гибелинских градова Тоскане.

Када су гибелини увидели да не могу да постигну ништа ако не натерају фирентинце на бојно поље јер им је помоћ од краља Манфреда била гарантована на три месеца а већ је истицало време, морали су да смисле како да их натерају на суочељавање. Два фратра из Сијене су послата у Фиренцу да представе своје незадовољство владавином у Сијени и да су за новац вољни на предају одређених њених територија. Не знајући за ову замку истакнути гвелфи су били спремни на чекање да истекне три месеца после којих ће се немци повући и гибелини остати у мањини када би се лако могли победити. Међутим у овим ставовима нису били изједначени са неким чија је одлука превагнула да се крене у запоседање понуђене територије Сијене. Тако навучени фирентинци ће изгубити битку код Монтапертија 1260. године.

Фиренци ће прићи градови: Лука, Болоња, Пистоиа, Прато, Волтера, Саминиато, Санђимињано и Коле ди Валделса а потом на самом бојном пољу и Перуђа и Орвието. Организатори замке из Сијене су у међувремену у Фиренцу послали друге фратре да створе заверу са преосталим гибелинима из града који нису избегли тако што би у току битке променили страну. Изгубивши битку на Монтапертију гвелфи су избегли из Фиренце у Луку иако је сам град могао бити одбрањен добром фортификацијом и залихама у њему.²⁸

Након што су лако ушли у град гибелини су за подесту поставили на две године грофа Гвида Новела.²⁹ Сазнавши за пораз гвелфа папа је вест тужно прихватио знајући да она

²⁷ *Villani's Chronicle.*

²⁸ *Исто.*

²⁹ P. Villari, *нав. дело*, 212.

представља увећање моћи и државе краља Манфреда. Избеглице из Фиренце и осталих градова Тоскане који ће такође прећи у руке гибелина, створиће прибежиште у Луки који је остао гвелфски град. За то време гибелини из Фиренце и осталих градова Тоскане састаће се у Емполију на концилу, са циљем да оснују лигу и учврсте своју власт у Тоскани. Идеју да се истера сваки гвелф из Тоскане и да се град Фиренца уништи и сведе на отворена села побио је витез Фарината де ли Уберти. Пошто би овакав његов став могао да доведе до цепања партије гибелина одлучено је да се одустане од те идеје.³⁰

Избеглице гвелфа потом одлазе у Немачку код Манфредовог рођака Конрадина³¹ да траже помоћ у рату против Манфреда и гибелина, знајући да и црква има мало моћи да му се супротстави. С обзиром да је Конрадино тада био дечак мајка га није пуштала да се упушта у сукобе против Манфреда.

1262. године гвелфи ће бити протерани из Луке, приликом једног напада гибелина из Фиренце, након чега ће уточиште за дуже време наћи у Болоњи јер су протерани из свих градова Тоскане.³²

2.3. Долазак Карла Анжујског

Папа Урбан немајући куд, одлучио је да сазове конгрес прелата на коме је прихваћен предлог да се за Краља Сицилије и Апулије доведе Карло, син краља Француске и гроф Анжуја и Провансе, са циљем да одузме власт и земље краљу Манфреду што је он и прихватио. Његов долазак, Манфред у почетку није узимао за озбиљно с обзиром да су гибелини који су га подржавали били јачи у том моменту од гвелфа и управљали су већином градова у Тоскани и Ломбардији.³³

³⁰ *Villani's Chronicle.*

³¹ Конрадин је владао Сицилијом до своје преране смрти 1268. када се гаси династија Хонштауфена.

³² *Villani's Chronicle.*

³³ *Исто.*

Као помирител Карло је именовао подеста у сваком гвелфском граду Тоскане и тежио је тајно, овладавању целе Тоскане, међутим, ни Фирентинци нису били наивни и под његовом управом коју су и ограничили хтели су да имају заштиту од нарастајућих амбиција околних градова. Уз помоћ малих победа Карло је уздигао ауторитет гвелфске партије иако није мала сума новца коју су гвелфски градови давали за те ратове.³⁴

Знајући за Карлов долазак Манфред је почео боље да се опрема у војси и новцу и уз помоћ партије гибелина док ће Карло, на наговор папе Клемента примити гвелфе под својом командом. Папа је инсистирао, њему за љубав, да носе његово стандардно оружје са његовим печатом а то је бело поље са црвеним орлем изнад зелене змије да би гвелфи временом додали и црвени љиљан изнад главе орла.

Са оваквим обележјем на застави, они ће се из Ломбардије придружити војсци грофа Карла и сукобити се са Манфредом код Беневента. Наводно је Манфред када је сазнао да су на пољу добро опремљени и одани својим вођама гвелфи, ако би победио у бици пожелео да им буде пријатељ насупрот гибелина.³⁵ Такође му се приписује да је за гвелфе рекао да ко год да добије рат гвелфи га неће изгубити. То неће дочекати јер ће погинути на бојном пољу 1265. године. Та ће битка бити преломна за смену гибелина у Италији.³⁶ Избеглице гибелина из Фиренце ће 1268. године формирати лигу са Пизом и Сијеном и постићи договор са Дон Хенријем Шпанским, који је био римски сенатор и у непријатељству са краљем Карлом и који је учествовао у подизању побуна на Сицилији и Апулији као и позивању Конрадина из Немачке.

Доласком Конрадина гибелински покрет ће захватити целу Италију и развиће се сукоби са краљем Карлом. Пиза и Сијена су стајали уз Конрадина, Погабонси збацује фирентински јарам. Док је боравио у Пизи Конрадино је окупио људе, гибелине и новац тако да му је тад моћ знатно порасла све док не буде поражен у бици код Таљакоца након чега ће га краљ Карло заробити и обезглавити 1268. године. Гвелфи Фиренце ће 1269. Године склопити мир са Сијеном чије су се одредбе односиле да Сијена не може више да

³⁴ P. Villari, *нав. дело*, 244-245.

³⁵ *Villani's Chronicle*.

³⁶ P. Villari, *нав. дело*, 217.

прима гибелинске избеглице и мора да вратити у управи гвелфске избеглице а избаци гибелине.

Тако се завршио рат са Сијеном, који је дуго трајао и са којом ће од сада стално бити савезник као и са Пизом са којом ће 1270. године склопити савез на основу услова постављених још 1256. године. Иако је Карло имао изразиту супрематију над Комонвелтом и Тосканом, постављајући подесте по свом избору, Фиренца се трудила да то искористи јачајући тиме моћ гвелфа. Како је папа искористио Карла да збаци швабску династију не због сукоба гвелфа и гибелина колико због истих разлога којима се сада Карло приклањао. 1270. године фирентинци су покушали да скину краљевски јарам тражећи да им постави италијанског подесту. Карло је сваки пут приликом посете Фиренци постављао нове витезе и тако увео ред трговаца са осталим аристократима у нови ранг *гранди* који ће ускоро постати опонент народу који ће желети да му смањи моћ уз помоћ гибелина као што је некад урадио са гибелинским магнатима.³⁷

Након што су гибелини избацили гвелфе из Ареца у коме су заједнички вршили власт, избегли гвелфи ће заједно са гвелфима из Фиренце и њеним савезницима повести рат против Ареца у коме ће победити након битке код Компалдина 1289. године.³⁸

2.4. Покушаји мира

Када је папа Гргур Десети са краљем Карлом пролазио кроз Фиренцу 1273. године задржао се у њој и покушао да склопи мир између гвелфа и гибелина. Позвавши представнике гибелина да се пољубе у уста са гвелфима и да остану у граду да би утанчали мир. Међутим по некој причи како Вилани наводи они су отишли из града јер им је припређено од стране гвелфа и маршала краља Карла и тиме је краткотрајни мир сломљен што је био разлог папиног напуштања града и остављања га под интердиктом, као

³⁷ Исто, 246-253.

³⁸ *The Chronicle of Dino Compagni*, transl. by E.C.M. Benecke and A.G.F. Howell, London 1906, <https://warburg.sas.ac.uk/pdf/hnh1600b2480339.pdf> (конс. 1. септембра 2019.)

и његовог лошијег односа са краљем.³⁹ Заправо ово се може сматрати истинитим јер се и краљ чудио изненадној папиној толеранцији према гибелинима што може довести у сумњу да је папа са ојачалим градовима и у миру хтео да се окрене против краља.

До следећег мира ће доћи 1278. године када папа Никола пошаље свог легата кардинала Латиноа у Фиренцу по позиву гибелина да би утврдио претходни мир, који није склопљен и да би помирио и саме гвелфе који су међусобно почели да се сукобљавају. Након мира гибелинима је дозвољено да се врате у град. По Дину Компанију мир је склопљен након брака између гвелфске куће Адимари са ћерком вође гибелина војводом Гвидом Новелом, који неки стављају још у 1267. годину, међу низом бракова после мира до ког је тада дошло.⁴⁰ Одмах након мира кардинала Латиноа, када се Карло Анжујски спремао за пут на Исток, Фирентинци су се организовали у лигу чији су главни чланови били Фиренца и Лука а секундарни Сијена и Волтеро са циљем да осигурају своју трговину. Са војне стране организовали су пет стотина најамника док је свака чланица била ослобођена путарина приликом проласка њене робе кроз територију друге чланице. То је био својеврстан царински савез у коме је фирентинска индустрија највише профитирала.⁴¹

Папин легат је организовао и четрнаест људи за генералну владу међу магнатима и пополанима од чега осам међу гвелфима и шест међу гибелинима са дужношћу од два месеца. Када је син краља Карла принц Карло, пролазио кроз Фиренцу оставио је на њихов захтев ратног капетана са сто коњаника.⁴²

Борба међу овим странкама како Фиренце тако и у осталим градовима Италије била је класна борба. Гибелине су подржавали магнати који су експлоатисали сеоско становништво и којима нису одговарали намети цркве док су гвелфи били трговци и банкарџије које су пословне везе приближиле папи и који су убирали и допремали у Рим његове приходе.⁴³

³⁹ *Villani's Chronicle.*

⁴⁰ *The Chronicle of Dino Compagni.*

⁴¹ *The Cambridge medieval history Vol.6, planned by J.B. Bury, Cambridge 1968, 202.*

⁴² *Villani's Chronicle.*

⁴³ H. Pirenne, *нав. дело*, 211.

3. Унутрашња управа

3.1. Уређење

Када су гибелини преузели власт у Фиренци 1248. године почели су да намећу неподношљиве дажбине становништву у виду намета и такси као и одређени вид тираније. Међутим ове таксе нису уродиле плодом јер су се гвелфске породице расуле по целом контаду, држећи многе замкове што им је омогућило да поведу рат против града. Ово је узроковало да се, како Вилани наводи, добри грађани Фиренце окупе прво у две цркве а потом у кући Анчиони фамилије, добро утврђеној, наоружани из страха од гибелина. Тамо су изабрали тридесет и шест каплара међу народом, изузели се од управе Подесте и уклонили све службенике. Створена је тзв. Популарна влада са новим уредбама и законима. Изабрани су народни капетан М. Uberto da Lucca који је био први капетан Фиренце, дванаест старца, два за сваки сесто, да воде народ и саветују капетана коме је мандат трајао годину дана, морао је бити странац и гвелф. Временом је капетан добио титулу *Бранитељ гилди и народа, капетан свих гвелфа*.⁴⁴ Поменути капетан је те 1250. године поделио 12 застава капларима подељеним на основу оружаних компанија и дистрикта укључујући и неке парохije. У случају да је потребно сваки се човек могао наоружати и окупити око заставе своје компаније и тако окупљени ставити се под заставу капетана, која је обједињавала два грба црвени и бели.⁴⁵ Исто је учињено и са парохijaма контада којих је било деведесет и шест организованих у лиге повезане једне са другима тако да су могли наоружани да се окупе и дођу у град по потреби.⁴⁶ Тако заједно окупљени са градским компанијама формирали су уједињену популарну милицију, спремну на деловање у сваком моменту, било против спољног непријатеља било против унутрашње

⁴⁴ P. Villari, *нав. дело*, 190.

⁴⁵ *Villani's Chronicle*.

⁴⁶ S.K. Cohn, *Popular protest in late medieval Europe*, Glasgow 2004, 45-46.

тираније која је могла да долази од стране патриција.⁴⁷ У почетку влада није имала палату већ се селила са једног краја града на други.⁴⁸

И даље је постојала институција подесте који се налазио на челу комуне, чија је функција сада постала више патрицијска, док је капетан био на челу народа. Подеста је имао компаније наоружаних људи и командовао групама искључиво од племића и даље је учествовао у унутрашњој управи. Иако је власт делио са магистратима и даље је остао главни представник Републике, потписивао је уговоре о миру, председавао концилима. Подеста се налазио на челу специјалног и генералног концила, први од деведесет други од три стотине чланова. Капетан је председавао специјалним концилом од осамдесет чланова тзв. креденца и који се спајао са генералним концилом од три стотине чланова. Ово се тело састојало од старијих, представника гилди, гонфалонијера компанија и осталих који је попут концила подесте који се састојао само од племића, примао само народ. Прва популарна влада је поделила републику на комуно и народ.⁴⁹

Овакво уређење разни писци су другачије тумачили како наводи Вилари, неки су сматрали да је оно било резултат побуне против племића и константног страха од напада док је Макијавели сматрао да су тиме постављени темељи фирентинске слободе и да је Фиренца тада стекла толики ауторитет да је била међу најважнијим градовима Италије, поред тога што се налазила на челу Тоскане и могла се уздићи изнад свега да је у томе нису омеле нове и честе неслоге.⁵⁰ Како било да није било тираније не би било ни управе створене против ње. Прва популарна влада је трајала десет година.

Доласком Карла у Италију он је под улогом помирителја коју је добио од папе крио своје стварне амбиције ка овладавању Тосканом. Ни гвелфи се нису дали лако заварати па су се под окриљем његове моћи хтели уздићи над осталим градовима Тоскане и то под његовом заштитом али под ограниченим условима. Када се у Фиренци сазнало за победу Карла и гвелфа 1265. године, они гвелфи који у се налазили ван града почели су да му прилазе и шире вести о великим трошковима којима се одала гибелинска управа у граду као и о неподношљивим теретима.

⁴⁷ P. Villari, *нав. дело*, 188-189.

⁴⁸ S.K. Cohn, *нав. дело*, 46.

⁴⁹ P. Villari, *нав. дело*, 190-193.

⁵⁰ *Исто*, 194.

Гибелини из страха од нове завере и нарастајућих жалби против њих бирају да би задовољили народ, два витеза, једног гвелфа и једног гибелина, за подесте Фиренце да брину о реду у граду и штите становнике.⁵¹ Они су их добили од Болоње и звали су се тзв. *Фрати Гауденти*.⁵²

За помоћнике су им изабрани тридесет и шест саветника међу гибелинима и гвелфима од трговаца и занатлија и међу магнатима и пополанима од поверења који су остали у граду од одласка гвелфа, са задатком да такође брину о трошковима комонвлта. Тада је и одлучено да седам главних вештина треба да имају свака свој колегијум конзула са задатком да могу да се окупе под својом заставом ако се град нађе у опасности. Касније ће им се придружити још пет када буде формирана канцеларија приора вештина. Овакво уређење натерало је гибелине да се замисле да је њихова свака одлука фаворизовала гвелфе и ишла против њихове партије нашли су разлог да униште канцеларију тридесет шесторице па је дошло до сукоба у граду када су гибелини изашли из њега и приликом покушаја да се врате становници Фиренце им нису отворили врата 1266. године.⁵³

Одласком гибелина преостали народ је збацио двојицу подеста тзв. Фрати Гауденти и тражио од Орвиета новог који им је послат заједно са капетаном народа и гардом од сто коњаника. Уговором о миру који је уследио дошло је до рестаурације гвелфа и гибелина и склопљени су многи бракови међу њима.

Међутим како то није одговарало придошлим гвелфима из сукоба са Манфредом, они су послали захтев Карлу у Апулији да да им се пошаље нови капетан и када су гибелини то сазнали напустили су Фиренцу 1267. године. Папа је преузимајући царске прерогативе, именовао Карла Анжујског за миротворца а потом и царског викара за Тоскану са роком од десет година.⁵⁴ Гвелфи су дали управу градом Карлу прво на шест да би је продужили на десет година коју је он прихватио да би им сваке године слао викара и поставио дванаест добрих грађана да управљају градом са викаром. Вилари наводи да им је он постављао подесту а често и капетана народа а да су сами поново успоставили дванаест старијих саветника подеста. Из тога се развила четврта република, број гибелина се знатно

⁵¹ *Villani's Chronicle.*

⁵² P. Villari, *нав. дело*, 220.

⁵³ *Villani's Chronicle.*

⁵⁴ P. Villari, *нав. дело*, 224.

смањено а нова аристократија је ступила на сцену састављена од племића који су прешли на популарну страну и богатих грађана (*popolo grasso*). У то време трговина постаје главна окупација већине становника Фиренце. Како је друштво прошло кроз значајне промене то исто се дешавало и са унутрашњим уређењем.⁵⁵

Поново је успостављен концил од сто људи уместо 3бице, без чије санкције ниједна значајна мера није могла да прође. Преко овог концила и преко парламента видимо поновно успостављање централне и популарне владе која је ограничавала Анжујског подесту. Пре проласка кроз овај концил свака је мера стављана на гласање и на концилу колегијума конзула већих вештина и кроз креденца концил који се претходно звао концилом народног капетана и бројао је осамдесет чланова.⁵⁶ Сада за разлику од управе из 1250. видимо да су капетану остављена већа права и предност над Подестом да би са парламентом и концилом стотине била смањена власт подесте и видимо реконституцију популарне владе.

Поред тога постојао је и генерални концил који је бројао три стотине чланова и сви су били гвелфи и пополани. Постојали су и повремени концили на којима су постављани ревизори и они су поправљали статуте о којима би се решавало сваке године. Канцелари финансија су били монаси манастира бирани на пола године.⁵⁷

Сматра се да је служба у концилима трајала шест месеци и с обзиром на мали број грађана да су неки бирани више пута. Тако да иако је Карло био господар Фиренце његова је власт спутавана рестрикцијама јер је цела администрација остала у рукама народа и делимично богатих грађана.⁵⁸

Гвелфи су добра гибелина цела ставили у фонд своје партије као резерву, под командом папе и краља тројицу витеза именовали за главе партије и назвали их прво конзулским витезовима а потом капетанима партије који су бирани на два месеца наизменично по сестима. Окупљени на концилима прво од четрнаест чланова а потом већи од шездесет чланова који су бирали капетане партије и остале службенике као и тројицу пополана и

⁵⁵ Исто, 225.

⁵⁶ *Villani's Chronicle*.

⁵⁷ Исто.

⁵⁸ P. Villari, *нав. дело*, 227.

магната тзв. Приора партије којима је поверен ред и чување новца партије, као и један да представник да држи печат партије и један да гони гибелине. Док су им тајна документа чувана у цркви Свете Марије где су држали и седнице.⁵⁹

Као што смо горе већ напоменули након мира између гвелфа и гибелина 1278. године формирана је влада од четрнаест чланова међутим како гвелфима није одговарало да имају гибелине за партнере јер ни спољнополитичка ситуација им није ишла на руку они су их избацили из јавне службе. Ово је натерало вође народа да у договору са шесторицом пополана међу којима се тада налазио и Дино Компани⁶⁰, створе нову канцеларију владе такозване приоре вештина од три члана који су се смењивали на два месеца и којима су додељени шест чиновника и шест курира да сазивају народ док су они са капетаном попола одлучивали о важним стварима комонвелта и сазивали конциле и стварали регулативе.

Временом се повећао број приора вештина на шест па на дванаест међу којима је било и трговаца и занатлија као магната и пополана све до другог народа када није више било магната међу њима али је постојао гонфалониер правде. Дванаест приора је бирано међу свим двадесет једном вештином мада сам приор није морао бити занатлија већ је могао по оцу да добије место приора које се тајно изгласавало међу претходним приорима и колегијумима конзула. Након тога велике ће се промене издешавати у Фиренци.⁶¹

3.2. Одредбе правде

Како је у Фиренци све више почела да се испољава самовоља племића тј. магната како на селу тако и у граду, дошло је до тога да су извесни добри људи од трговаца и занатлија решили да излече такво стање. Тако даје храбри Ђано де ла Бела са другим пополанима који су га следили, основао у граду 1292. ред судија са задаком да исправе

⁵⁹ *Villani's Chronicle.*

⁶⁰ *The Chronicle of Dino Compagni.* Дино Компани је био политичар и писац који је активно учествовао у догађањима Фиренце од 1281. до 1301. године.

⁶¹ *Villani's Chronicle.*

законе. Закони који су донети ишли су против магната који су чинили лоше народу, повећавајући казне као и да два сведока могу да посведоче о злочину док је члан породице магната могао да одговара за остале чланове. Овакви закони су названи *Одредбе правде*. Шесторици приора, који су управљали градом изабрали су тзв. *гонфалонијера правде* коме је поверено хиљаду наоружаних људи са обележјем на рукама у виду црвеног крста на белом пољу и који је смењиван свака два месеца као и приори. Одлучено је да носиоци правде не смеју бити из редова магната осим ако та породица није имала многе трговце међу собом.⁶²

Након тога гвелфи су се вратили у град. Ове промене у корист пополана се не би догодиле да магнати нису демонстрирали силу над пополанима. Власт народа је ипак поново ослабила након побуне која је настала у граду 1294. приликом жалби народа на рад подесте који није осудио једног магната из породице Донати, за почињени злочин убиства већ га је пустио. За побуну је осуђен Ђано де ла Бела, вођа народа против кога су се удружили магнати удружени са судијама и богатим грађанима којима није одговарало да Ђано контролише већину комонвелта. Ђано је хтео и да преузме печат и фондове од капетана партије гвелфа и да смањи моћ магната. Након његовог бекства показало се да ко год је постављен за вођу народа и друштва био је срушен. Наиме Дино Компани наводи да су магнати на својим концилима донели одлуке да одвоје пополане од Ђано де ла Беле путем лажних вести које би пуштали да гибелини хоће да одузму Фиренцу од магната и пополана и да их не треба пуштати да дођу до моћи. Тиме су хтели да унесу раздор међу Ђаном и пополанима и да одвоје моћне пополане од њега.⁶³ Дино нам спомиње и заверу која је створена против Ђано де ла Беле доношењем закона који ће сваки град који штити неког ко је стављен ван закона сматрати непријатељским. Дино који је знао за ову заверу испричао ју је Ђано де ла Бели и саветовао га да ако настави са својим законодавством окренуће народ против себе и да треба да се брани од својих непријатеља на шта је он решио да запрети и оонима који су били невини а желели су да подобно испитају чињеница да би се од тада и Дино разишао са Ђаном.⁶⁴

⁶² S. K. Cohn, *нав. дело*, 49-50.

⁶³ *The Chronicle of Dino Compagni*.

⁶⁴ *Исто*.

Од тада се смањила моћ занатлија и пополо минута која је остала у рукама тзв. Дебелих мачака (*popolani grassi*) и магната⁶⁵ да би 1295. магнати покушали да са побуном утичу на промену закона правде. У једном моменту су успели да повећају број сведока за злочин на три, које су приори донели мимо воље народа, који је био у већини и који је могао да добије рат али није хтео да га започне јер је имао и контролу над владом. Да би на крају и вратио стари законе по коме су била довољна два сведока за злочин. Од тада магнати неће престајати да траже начина за одузимање моћи народу док ће вође народа тражити сваки начин да ојачају народ и оборе магнате учвршћивањем одредби правде. Многи кланови магната који нису били тирански настројени прешли су на страну народа.⁶⁶

Обележја партије гвелфа су били лавови. Они су симболизовали статус близак краљевском и њихово дисање се повезивало са успехом града. Фиренца је као гвелфски град држала лавове у заробљеништву који су представљали живе симболе, млади лавови чији су педигреи пажљиво чувани као и порекло, поклањани су страним моћницима.⁶⁷

⁶⁵ S. K. Cohn, *нав. дело*, 53.

⁶⁶ *Исто*, 53-54.

⁶⁷ Dean T, *The towns of Italy in the later middle Ages*, Glasgow 2000, 47.

4. Црни и бели

4.1. Пистоиа

Временом ће доћи до друге поделе која ће поделити народ на црне и беле гвелфе а занемарити првобитну поделу на гвелфе и гибелине. Прво ће се таква подела јавити у Пистоии да би се порширила на Фиренцу и целу Италију. Наиме у Пистоии је постојала позната фамилија Канцелијери једна од најпознатијих у Тоскани а не само граду. Међу којима је дошло до поделе на црне и беле иако су од истог потомка, приликом једне увреде и неколико сукоба да ће поделити цео град. Партије су имена добиле тако што је предак фамилије Канцелијерија имао две жене од којих се једна звала Бјанка (Бела) а друга Нери (Црна) као потпуно другачија од прве па су се тако и потомци фамилије поделили на црне и беле.⁶⁸

Фиренца из страха да се њихова подела не прошири на њу и угрози неком побуном решила је да преузме улогу помирителја. Тако да је преузела управу над градом а до граница Фиренце довела представнике обе партије из Пистоие али није дошло до помирења већ се ова подела проширила и на Фиренцу, тако да је прво поделила познате фамилије племића а потом и цео народ пополара.⁶⁹

У Фиренци су црни гвелфи били непомирљиви гвелфи док су бели покушали да се приближе гибелинима из страха од народних побуна.⁷⁰ Почело је међу породицом Черчи који су били Бели и са њима сви гибелини и пополани и део занатлија док су представници Црних били породица Донати и већина гвелфа.

Како је управа града већином била под утицајем белих, гвелфи су из страха да се ситуација не преокрене у корист гибелина тражили помоћ од папе који је молио Черчи да склопе мир са Донатијем и његовом партијом који је одбијао да призна да је у рату са било

⁶⁸ *Villani's Chronicle.*

⁶⁹ *Исто.*

⁷⁰ А.Д. Удаљцов, Е.А. Космински, О.Љ. Вајнштајн, Нав. дело, 304.

ким. Окидач и повод за почетак коначног размимоилажења била је увреда коју су Донати осетили приликом једног фестивала.

Тако ће се 1300. године из неколико међусобних чарки изродити нови сукоб и представљати почетак нових партија црних и белих у Фиренци и почетак расипања гвелфа.

Бели су били следеће породице: Адимари, Абати, део Тосинги, део Барди, део Роси, део Фрескобалди, део Нерли, део Манели, сви чланови Моци, Скали, Ђерардини, Калваканти, Малеспини, Бостићи, Ђандонати, Векиети и Аригучи, на челу са већ поменутиим Черчима.

Породице које су припадале црнима су следеће: део од горе поменутих које су другим делом припадале Белима, целе породице Паци, Бисдомини, Маниери, Банеси, Торнаквинци, Спини, Буонделмонти, Ђанфиглиаци, Бруналески на челу са поменутиим Донатима на чијем се челу налазио Корсо.⁷¹

Како су гвелфи наставили да траже помоћ од папе Бонифација јер су гибелини подржавани од беле партије почели да заузимају функције у граду тако има је папа послао као свог легата кардинала. Међутим легат који је желео да реформише град није уливао поверење белима који су страховали да не изгубе управу над градом, нису желели да прихвате послушност чиме су увредили папиног легата који је бацио интердикт на град.⁷²

Услед све већег страха од сукоба магнати и пополани црне партије заједно са представницима гвелфа су на већању донели одлуку да се тражи од папе Бонифација да доведе страног принца из Француске који би реформисао Фиренцу тако да би избацио избацио беле из управе и града. С обзиром да су обе партије биле под оружјем, Сињорија у чијем саставу је тада био песник Данте, је на основу његових савета, тражила да се подигне због чега су обе партије положили оружје и протерани су црни као и бели који су се убрзо вратили.⁷³

⁷¹ N. Machiavelli, *The Florentine History*, transl. by N.H. Thomson, London 1906,
<https://archive.org/details/florentinehistor01machuoft/page/n5> (конс. 1. септембра 2019.)

⁷² *Villani's Chronicle*.

⁷³ N. Machiavelli, *The Florentine History*.

4.2. Шарл од Валоа

Када је на позив папе у Италију стигао Шарл, гроф Валоа, брат краља Француске његов примарни задатак и позив на који се одазвао био је да помогне у експедицији на Сицилију док му је папа тада дао и титулу помиритеља Фиренце због узнемирености гвелфа. Из тих разлога се он са својим пратиоцима и избеглицама појавио испред граница Фиренце одакле су му представници беле партије који су себе и даље сматрали гвелфима послали амбасадоре којима је обећао да долази као помиритељ па је на већу одлучено да може ући у град. Када је организовао помирење управа над градом је дата Шарлу који је обећао, као краљев син, да ће држати град у миру док је овом договору присуствовао и Вилани.⁷⁴

Међутим краљ је одмах почео супротно од обећаног да се понаша и на основу договора са црним гвелфима дохватио се оружја након чега су се магнати и пополани Фиренце осетили изиграни и оставши без владе и ненаоружани подвргнути су пет дана тиранији и пљачки куће белих да би Шарл на крају реорганизовао град и изабрао владу приора састављену од партије црних. Бели се повлаче из града остављајући град сада под још већом поделом него раније, пре доласка Шарла. Након тога још једним доласком папиног делегата покушано је с миром, склопљени су бракови, који је кратко трајао јер је легат оставио град под интердиктом услед одбијања црне партије да поделе управу са белима. Услед откривања покушаја једне завере белих 1302. са једним Шарловим бароном Пијером Феранте, да им поврати управу над градом бели су били приморани да напусте град. Њима су се тада придружили и њихови истомишљеници гибелини са којима одлазе, неки у Пизу, неки у Арецо неку у Пистоиу, где су се спојили са гибелинима и непријатељима Фиренце.⁷⁵ Тада је из Фиренце прогнан и Данте⁷⁶ који је био члан партије белих.⁷⁷

⁷⁴ *Villani's Chronicle*. Мисли се на Ђованија Виланија, писца Фирентинске *Хронике* у чијим је неким догађајима и сам учествовао.

⁷⁵ *Villani's Chronicle*.

⁷⁶ Прва позната биографија Дантеа се налази у хроници Ђованија Виланија.

⁷⁷ N. Machiavelli, *The Florentine History*.

Како Макијавели наводи завера белих је откривена преко писама упућених Чарлсовом барону од стране белих, за која каже да су можда подметнута од Породице Донати која је хтела тиме да свали неку кривицу на Беле јер је пре тога уследио сукоб са њима за који су одговорним сматрани Донати тј. Црни.⁷⁸ Чарлс је сматрајући да је завршио посао напустио Фиренцу.

Наредни период обележила је подела између магната на две фракције, једну предвођену М. Росом де ла Тосом, који се ујединио са богатим трговцима (пополо грасо) у чијим је рукама остала управа над владом упркос томе што су бели били збачени, док је другу фракцију чинио Донати са мањим трговцима и пополанима (пополо минута).⁷⁹

Услед покушаја Корса Доната да преиспита финансије комонвелта, спојио се са једном фракцијом белих иако је од црних он сам што ће бити узрок грађанском рату све до појаве становника Луке на позив самог комонвелта, да преузму управу над градом. Управљајући градом шеснаест дана, Лукијанци су успевши ако ништа друго да натерају обе партије да спусте оружје, позвавши нове приоре да промовишу мир.⁸⁰ Док нам Макијавели каже да је Корсо оптужио чиновнике који су управљали финансијама јер су били њему инфериорни и да је већина народа стала на страну оптужених.⁸¹ Но како било Лука је само на кратко успоставила мир док је народ повратио слободу и владу не кажњавајући заговорнике нереди.

Папа Бонифације из тих разлога шаље у Фиренцу легата кардинала да Прато да склопи мир између партија и са онима који су у егзилу и целом Тосканом 1303. године. Кардинал је прво повратио старе компаније да би смањио моћ нобилитета и тако осигурао пут повратку гибелина.⁸² Добри пополани доведени од стране магната да у нередима смире народ дали су кардиналу пуно право да спроведе мир који је успоставио ред 19 гонфалониера компанија и магнати су доведени под закон. Такође је довео дванаест опуномоћеника да дођу у Фиренцу из егзила, два за сваки сесто, једног белог и јеног од гибелина што се партији црних чинило као да кардинал који је и сам био гибелин

⁷⁸ Исто.

⁷⁹ *The Chronicle of Dino Compagni.*

⁸⁰ *Villani's Chronicle.*

⁸¹ N. Machiavelli, *The Florentine History.*

⁸² Исто.

популише беле и да је и због тога тражио да с изгнани бели врате. Тако да они који су некад били уз њега више нису и услед поновних немира у Фиренци кардиан је напустио град 1304. године остављајући га под интердиктом и грађане екскомунициране.⁸³ Град није више био под анимозитетом две партије већ су се сада сукобљени нашли народ и нобилитет, гвелфи и гибелини и црни и бели док се изгнани на крају ипак нису вратили.⁸⁴

Настављени су улични немири који су повећали моћ белих које је следила већина народа да није избио пожар који је узроковао толику штету да су сукоби прекинути и бели одлазе у егзил док су црни повратили власт у граду.⁸⁵

Када се кардинал Прато вратио код папе жалио се на владајуће слојеве Фиренце да нису спремни на мир на шта је папа упутио позив дванаесторици вођа гвелфа и црне партије који су управљали градом који су се одмах под претњом екскомуникације окупили да би се оправдали од оптужби кардинала. Овај тренутак одласка главних вођа из Фиенце кардиннал је искористио и упутио позив градовима Пизи, Болоњи, Арецу, Ромањи и Пистоии и свим вођама гибелина и беле партије у Тоскани и Ромањи да се окупе и заузму Фиренцу и истерају црне из града убеђујући их да то чини са знањем папе што није било тако. Охрабривани су и да у граду постоји велики број њихових приврженика који би их примила и предала им град. Међутим позиционирали су се на месту без воде и град је успео да се одбрани.

4.3. Хенри Луксембуршки и Роберт

У време доласка новоизабраног цара Романа Хенрија Луксембуршког из Немачке у Италију сви градови тосканске лиге су му послали амбасадоре осим Фиренце чији су се челници гвелфи плашили да би цар могао да повраи власт гибелина у Фиренци на шта се цар окренуо против Фиренце иако је хтео да је начини најузвишенијим градом царства.

⁸³ *Villani's Chronicle.*

⁸⁴ N. Machiavelli, *The Florentine History.*

⁸⁵ *Villani's Chronicle.*

Флорентинци су почели да се супростављају да са краљем Робертом⁸⁶ и неким градовима Тоскане и Ломбардије спрече Хенријев долазак на крунисање. Краљ Роберт је приликом доласка у Фиренцу покушао да помири супротстављене фракције гвелфа али није успео.

Сматра се да се Фиренца мешала и у дешавања ван Тоскане, у Ломбардији и да је тамо новцем покушавала да натера градове на сукоб са царем да би се он мање мешао дешавањима у Фиренци како би био заузет тамошњом побуном. Тако се Бресција, охабрена дешавањима у Кремони, побунила, истерала гибелине и са Фиренцом и Болоњом сремала се за рат против цара.

Током 1311. године сама Фиренца је да би ојачала, убрзаним одлукама и уредбама ослободила Гвелфске грађане од било каквих казни док су они платили мале дажбине да би створила лиге међу гвелфима Фиренце и ван града као и с осталим гвелфским градовима Тоскане међу којима су најзначајнији: Болоња, Лука, Волтера, Сијена и Пистоиа. На заједничком парламенту је званично закључена лига и унија витезова као и заклетва да ће бранити једни друге и супротставити се цару.⁸⁷

Цар је из Ђенове тражио да му Фирентинци пошаљу дванаест добрих људи са опуномоћеницима са пуним обећањем да му се повинују а ако то не учине заплениће им сва добра и канити све грађане на које наиђе на шта је Фиренца опозвала све трговце из Ђенове након чега је сва затечена флорентинска роба у Ђенови заплењена.⁸⁸

Након тога царев маршал је сва флорентинска добра која су излазила из Пизе заплењивао и враћао у Пизу због чега је Фиренца имала велике губитке и послала војску на границу са Пизом након чега је уз помоћ Фиренце и Болоње и Падуа дигла побуну против цара и протерала његове следбенике и вођу гибелина.⁸⁹

Када је краљ Роберт чуо за припрему краља Немачке да дође у Рим из Пизе да се крунише одмах је упутио трупе у Рим и позвао чланове Тосканске лиге да учине исто да би на крају заједничким снагама заузели више од пола града решени да се супротставе крунисању краља Хајнриха који је успео да их порази и крунише се за цара Светог римског царства

⁸⁶ Краљ Напуља.

⁸⁷ *Villani's Chronicle*.

⁸⁸ Исто.

⁸⁹ Исто.

1312. Године маја. Након крунисања цар је кренуо у Тоскану на шта су Фирентинци повукли своје трупе из Рима од страха да би могли да се сукобе са царем на својој територији што чине и остали градови Тосканске лиге, тако да су се осигурали и од гибелина. Цар је на свом путу ка Фиренци озбиљно почео да је угрожава заузимајући тврђаве на њеној територији. Међутим после неколико чарки близини Фиренце цар се вратио у Фиренцу одакле је изрекао неколико казни против Фиренце и изузимајући је од јурисдикције и части и одузимајући судијама и нотарима дужности као и члановима владе и тражећи од комонвелта да плати казну, бранећи граду да кује сребрни и златни новац што је оставио као право Ђенови.⁹⁰

Цар се спремао да објави рат краљу Роберту верујући да ће тако постати господар целе Италије чак је и осудио краља Роберта и његове наследнике као издајнике царства што ће папа Јован XXII поништити, међутим на свом путу преминуо је од болести августа 1313. године.⁹¹ Још за живота цара 1313. Фирентинци су да би спутали несугласице и размирице које су нарастале међу гвевфима предали управу над градом краљу Роберту на пет година да би је повећали за још три на укупно осам на шта им је он сваких шест месеци слао викара.

Овим ће путем поћи и Лука, Пистоиа и Прато.⁹² Борбе у Фиренци ће се касније наставити између породица Албици и Рици.⁹³

⁹⁰ Исто.

⁹¹ Исто.

⁹² Исто.

⁹³ Више о белим и црним гвелфима у: N. Machiavelli, *The Florentine History*.

Закључак

Када се погледа општа слика може се закључити да су несугласице и ратови међу гвелфима и гибелинима били чести и да су се за кратко време смењивале управе над градом, па чак и кад нису биле честе после сваког мира убрзо би поново дошло до размимоилажења, и то под утицајем спољашњих дешавања. Као што Бартоломео од Саксоферата каже у својим размишљањима о гвелфима и гибелинима да се ни једна промена не може догодити без утицаја са стране.⁹⁴ Сама чињеница да је до мира, па ма како он краткотрајан био, могло долазити једино интервенцијом са стране показује да су темељи сукоба чврсто постављени и да се не могу тако лако разбити па ће потрајати и у наредном периоду. Тако исто тек успостављен мир могли су да поремете лоши односи папе и цара. Такву ситуацију искористили би или гвелфи или гибелини да поврате своју управу у граду. Иако су гвелфи били противници царева, када се буду поделили на беле и црне, неки од белих гвелфа чији је један од најрепрезентативнијих представника Данте подржаваће политику царева па с тога и Дантеово дело Монархија с правом носи епитет Гибелинског манифеста јер оправдава власт царева кроз три питања на која даје потврдан одговор: Да ли је монархија као владавина једног владара неопходна за свеопшти мир? Да ли је римски народ себи присвојио, по праву, Божјом вољом, дужност и достојанство монарха? Да ли *Император Романорум* прима достојанство непосредно од Бога? То су била и суштинска питања око којих се водила борба између царства и цркве, царева и папа, витештва и клера па тако и између гвелфа и гибелина.⁹⁵ Али важно је опет напоменути да су у сукобима између гвелфа и гибелина могле утицати и њихове размирице не везане за борбу папа и царева као и да је гвелф у једном граду могао бити гвелф док би у другом био гибелин јер је подржавао владавину гибелина и обрнуто.

⁹⁴ Bartolus of Saxoferrato, *On Guelfs and Ghibellines*, http://individual.utoronto.ca/jwrobinson/translations/bartolus_de-guelphis-et-gebellinis.pdf (конс. 3. септембра 2019.)

⁹⁵ Д. Алигијери, *нав. дело*, 10.

Слика 1: Дино Компани на склапању мира између гвелфа и гибелина у цркви Светог Ђованија преузето са <https://prabook.com/web/dino.compagni/2389023#galler>

Извори:

- Aligijeri D, *Monarhija*, Beograd 2004.
- Bartolus of Saxoferatto, *On Guelfs and Ghibellines*

http://individual.utoronto.ca/jwrobinson/translations/bartolus_de-guelphis-et-gebellinis.pdf (конс. 3. септембра 2019.)

- *Villani's Chronicle*, edit. by Philip H. Wicksteed, London 1906.

<https://archive.org/details/villanischronicl00villuoft/page/n10> (конс. 3. септембра 2019.)

- *The Chronicle of Dino Compagni*, transl. by E.C.M. Benecke and A.G.F. Howell, London 1906.

<https://warburg.sas.ac.uk/pdf/hnh1600b2480339.pdf> (конс. 1. септембра 2019.)

- Machiavelli N, *The Florentine History*, transl. by N.H. Thomson, London 1906.

<https://archive.org/details/florentinehistor01machuoft/page/n5> (конс. 1. септембра 2019.)

Литература:

- Villari P, *The two first Centuries of Florentine History*, London 1908.
- Dean T, *The towns of Italy in the later middle Ages*, Glasgow 2000.

- Пеинтер С, *Историја средњег века (284-1500)*, Бања Лука 1997.
- Pirenne H, *Povijest Evrope od seobe naroda do XVI stoljeća*, Zagreb 1956.
- *The Cambridge medieval history Vol.6*, planned by J.B. Bury, Cambridge 1968.
- Удаљцов Д.А, Космински А.Е, Вајнштајн Љ.О, *Историја средњег века I*, Београд 1950.
- Cohn K. S, *Popular protest in late medieval Europe*, Glasgow 2004.